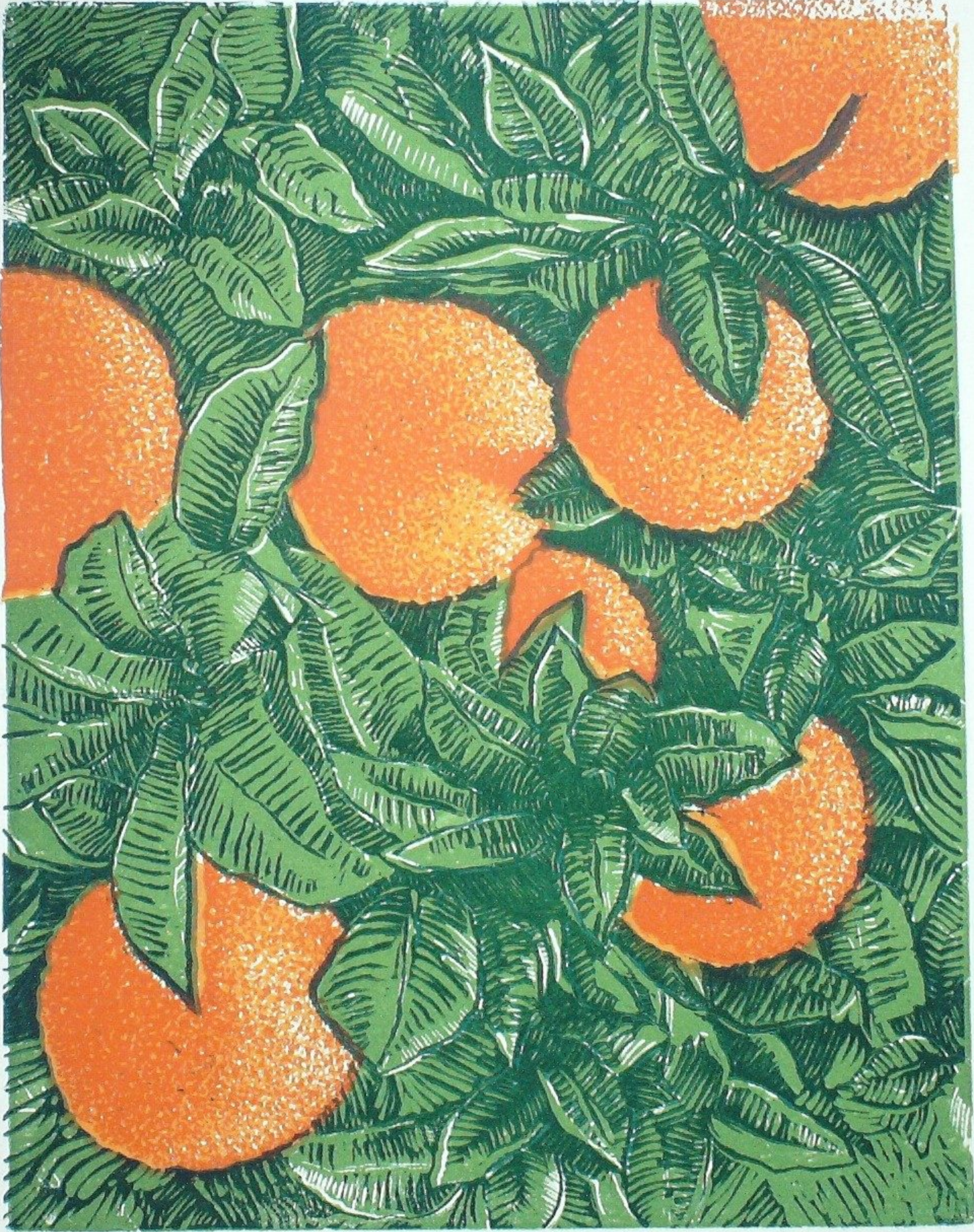


Görüşler

ADANA HALKEVİ



Görüşler

ADANA HALKEVİ DERGİSİ

CİLT : 6

MART 1944

SAYI 63

Atatürk ve İnönü Sevgisi

Vehbi EVİNÇ

Ana sūdü gibi hak ve helāl katkısız millet sevgisinin iki öz varlığı olan Atatürk ve İnönü birçok din ulularının yıldızını fersiz bırakan muhteşem bir manevi güneş gibi Türk nesillerini ebedi cazibelerinde tutacaklardır.

Atatürk, mukaddes vatanın boğazlandığı, milletin yıkılmaya yüz tuttuğu tehlikeli günlerde Anadolu'nun kanında doğan bir hayat nuru idi. Bu nur, Türk varlığının karanlık göklerinde ebedi bir ay dınlık yarattı. Asker olarak, politika adamı olarak inkılâpçı olarak "deha", dağının en yüksek tepesinde onun bayrağı dalgalanmaktadır. Milletini sevmekte, ümmetini seven peygamberlerden derindi. Kahramanlığına ve cesaretine yaklaşılabilecek bir babayiğit yoktu. Uçurumdan dünya cennetine yücelen vatan, esareten hür ve üstün millet seviyesine yükselen "Türklük", onun eserleridir. Bu birbirine kaynaşmış varlıklar onun adıyla tamamlanmakta ve onun maneviyetle beslenmektedir.

Çetin savaş yıllarında cephelelerin ilk zafer müjdecisi İnönü oldu. Türk'ün sönmek üzere bulunan bahtına yeniden can veren kudret odur. Tarih, onu ana vatanı hançerliyenlere ilk tokatı atan kahraman diye selâmlamaktadır.

Muharebe meydanlarında millî hıncın sembolü olan bu yılmaz kahraman, muzaffer kılıncını, Lozan sulh masasında Türk şartlarını kabul ettirinceye kadar elinden bırakmadı.

Lozan, İnönü'nün şahsında Türk politik kabiliyetinin üstünlüğünü yaşatmaktadır.

Kıştan sonra baharın doğuşu gibi kara günler perde perde silinerek güler yüzlü bir hayat başlarken yaratıcı ve yapıcı İnönü'yü yine iş başında gördük. Bu defa da inkılâp ve gelişme kabiliyetimizin ışığı oldu. Tükenmez enerjisini Türk varlığının yükselmesi uğruna cömertce harcamayı en büyük zevk bildi.

Vatanın temiz kalbinde inanımızın çelik remzi olan ve millî ülküye gerçek özü veren İnönü, bugün şerefli hayatının en parlak ve en mesuliyetli mevkisinde. Ruhunun, dimağının bütün manevi kudretleriyle, gönlünün en ilahi şefkat pınarlarıyla milletin üstüne titreyen İnönü, ne asil bir -simadır, ne eşsiz bir varlıktır !

Felâketlerin ve müşkillerin kahrına uğrıyan vatan çocukları, bir hızır gibi, onun kollarına atılır. Zelzele olur, milletini bağrına basarken görürsünüz. Sel olur, orada müşfik aydınlığıyla anad akar. Tehlikeli siyaset ve harp oyunlarından bahsedilir, biraz sonra gönül ferahlığıyla Türk cennetinin ve iradesinin nuru olarak onun haşmetini alkışlarsınız.

İnönü, kurtarıcı ve hayat verici bir ilâh gibi varlığımızı korumaktadır.

Atatürk ve İnönü'yü ülküleri birbirine kaynaştırmıştır. Tarih, onlara birbirinden ayrılmıyan iki vefakâr arkadaş gözüyle bakacaktır. Birini andığımız zaman diğerini hatırlamamak kabil değildir. Millet ikisini de baba bilir.

Atatürk ve İnönü sevgisi, vatan ve bayrak sevgisi sıcaklığıyla kalplerimizi doldurmaktadır.

ATATÜRK ve İNÖNÜ'NÜN

Adanaya ilk gelişlerinin yıldönümlerinde söylenen hitabeler:
İNÖNÜ İÇİN

— 11 MART —

Sayın büyüklerim, aziz arkadaşlarım:

18 yıl önce bugün Adanaya güneş başka türlü doğmuş, çiçekler büyük bir neşeye uykularından uyanmış, binbir kokulu Adana havası heyecan ve sevinç dalgalarıyla çalkalanmıştı. Çünkü büyük Türk kahramanı İnönü uğurlu ayağını feyizli Adana toprağına ilk defa bugün basmıştı.

Kadirbilen kahraman Adanalılar ve kültürcüknay Halkevimiz bu mutlu günü en kutsal bir gün olarak tanımakta ve İnönü günü olarak anmak tadır.

O günkü heyecanın sevincin tazelik ve sıcaklığını bugün de aynı şiddetle beyinlerimizde ve damarlarımızda duymaktayız. Böyle mesut günleri anmak, o günlerin heyecanını tekrar yaşamak bizim için yeni bir kudret kaynağı olacaktır.

Kahraman Adana 18 yıl önce yüce İnönüyü sıcak ve vefalı bağına basmakla mesut ve bahiyar olmuştu. Bugünde o saadeti yaratana saygı ve bağlılığını sunmak la saadet ve bahtiyarlığını tazelemektedir.

Yüce İnönü,

Yolunda ve emrinde her zaman hazır olmak için verdiğimiz andı tekrarlamak üzere burada, bu tarihi evin önünde

ATA İÇİN

15 Mart

Kahraman Hemşehrilerim, Kara günler, çetin savaşlar, büyük ve acı kayıplar pahasına, şanlı bayrağına ve ezeli hürriyetine yeniden kavuşan Adana 21 sene önce bu gün Kurtarıcı Büyük Gazi Mustafa Kemal'le kucaklaşmanın coşkun heyecanı ile sarsılıyordu...

Adana ve Adanalılar, o kara günler boyunca iki aziz varlığın hasretiyle yanıyordu: Göklerinde ay—yıldızlı al bayrağın şanlı dalgalandığını, ve ruhlarında istiklâl ve hürriyet sancığını dalgalandıran Gazi Mustafa Kemal'i görmek...

O gün nazlı yavrularını kaybeden yaşlı analar onu "Yavrum" diye yanan bağlarına basmak, şehit babalarını bekleyen masum yavrucukları "baba" diye onun kucağına atılmak için çırpıyorlardı.

Ey, düşmanlara parmak ısırtıp dünyaları hayrette bırakan büyük ve eşsiz bir kahraman iken yalnız Türk milletinin naçiz bir fert olmakla öğünen ve milletine son armağan olarak yüce başını vermediği ölümlü Atam!

Kalpimiz her darbesi senin eşsiz destanının birer mısraı halinde vurdukça son Türk'ün son darbe kalbi olarak ebediyen yaşayacak ve yaşatacaksın...

Oğuz'da, Atilla'da senin ruhun, Fatih'te, Yavuz da senin sesin vardı.

Bu gün de başımızda yine senin, İNÖNÜNDE düşmana granit kayalar gibi çarpan ve milletin mâkus taliini yenen çelik sinen; Lozanda asırlık tahakkümleri parçalayan tunç bileğin ve bütün dünyayı kan ve ateş seline boğan müthiş kasırgaya rağmen bu aslanlar, ülkesini aydın ve ayakta tutan nurlu başın var!

Bu kutsî heykele bir âyet gibi kazılmış olan şu cümle, dünya durdukça, her Adanalının göğsünü haklı bir gururla dolduracaktır:

"Bende bu Vekayin ilk hissi teşebbüsü bu memlekette bu güzel ADANADA doğmuştur."

Ne mutlu sana Adanalı, Atan ilhamını senden sen hızını Atandan almış bulunuyorsun!

Ey, bir kanadı deha, bir kanadı tevezudun yaratılan Türk'ün zafer kartalı, Tanarın ezeli günü Çukurovalıların kahramanlıklarını tebci için diktiği şanlı toroslar ve o torosların kahraman kalbi Adana sana şükranlarını sunuyor.

Bugün Türk milletinin bir tek millî dini vardır: KEMALİSM. ve tek peygamberi: KEMAL ATATÜRK

Ay—yıldız gökte durdukça Atatürk sevgisi ruhlarımızda bir GÜNEŞ gibi yükselecek, bir bayrak gibi dalgalanacaktır.

Öğretmen
SAİT TORAMAN

toplanmış bulunuyoruz. Bin şükran ve saygı sana.

Yurddaşlarım:

Tarih boyunca pek çok büyükler ve kahramanlar gelib geçti. Bu kahramanlar ve bu ölmezler içinde iki gün—ş göz kamaştırarak parlamaktadır: ATATÜRK ve İNÖNÜ...

Yüce Atatürk hiçbir faniye nasip olmayan bir kudret ve muvaffakiyetle tarihi ve millî ödevini yapıp parak ve kurduğu büyük eseri sîlâh, fikir ve inkilâp arkadaşına devrederek aramızdan ayrıldı. Ebediyetin muhteşem alemine çekildi. Ölmez hatırası vefanın ve sadakatin timsali olan Türk gönüllerinde kök saldı. Onun ihtilâl, inkilâp ve mücadele arkaşı sevgili İnönü ise bugün başımızdadır. Atatürk'ün kuvvetli ve mutlu elile açığı yolda onun önderliğiyle sarsılmadan ileriye, mesut bir istikbale doğru gidiyoruz.

Atatürk bizi ölümden kurtarmıştı. İnönü hayata götürüyor. Önümüzde şan, şeref ve huzur dolu bir ufuk görünmektedir.

Şef seçmekte müstesna bir kabiliyet gösteren milletimiz en kara günlerinde bağrından Atatürk ve İnönü gibi iki şef çıkartmakla kabiliyet ve üs tünlüğünü dünyaya bir kere daha gösterdi.

Pek çok milletlerin

zıdırıp içinde kıvrıldığı şu anda yurdumuzun tek sulh ve sükün köşesi olarak kalması, millemizin huzur içinde işile, gücüyle meşgul olarak geçmiş kışkıracak bir şekilde parlak bir istikbale bakabilmesi şefimizin eşsizliğine ve milletimizin yüksek kabiliyetine bir örnek değil midir?

Bugün birbirine uygun iki kudretin, şef ve millet kudretinin birleşmesidir ki: bizi dimdik tutmakta, dostluğumuz en büyük bir kazanç sayılmakta düşmanlığımız düşüncesi ise korku yaratmaktadır. Bu kudretimizi bir şefe inanışla ve millî birliğimizle bulduk, Yine bu inanış ve birliğimizle devam ettireceğiz. Haykırıyorum:

Bilenler iyi bilsin. İştmiyenler duysun şefimiz eşsizdir. Milletimiz bütün varlığı ile onun yolunda ve emrindedir.

Yurddaşlarım:

İnönü, öldü sanılan ve üzerinde leş kargalarının toplandığı bir milletin yaşama hakkını bütün bir husumet dünyasına ilk haykırın fedailerden biri olarak ortaya çıkmış, aziz kardeşile kurtuluş ve inkilâp mücadelesine girişmiş, Türk'ün yeni ve yapıcı hareketinde başlıca amil olmuştur. Yeni hayatın kurulmasında, kökleşmesinde ve devamında İnönü'nün hizmetlerini Türk Milleti asla unutmaz.

Ey Yüce İnönü

Vatan ve millet seni her zaman saygı ve sevgile anacaktır. Sen her zaman varol.

Arkadaşlar:

İnönü bir tanesi bile insanı şerefe, ölmezliğe götüren pekçok vasıfları nefsinde toplayan müstesna bir varlıktır. O :

Genç ve millî Türk ordusunu kuran bir teşkilâtçı. İnönünde düşmanla birlikte milletin de ters talihini yenen bir kahraman, Sakarya ve Dumlupınarda muzaffer bir komutan, Mudanya ve Lozanda eşsiz bir diplomat, Lozandan sonra inkilâpçı ve yapıcı bir hükümet reisi, Atatürk'ten sonra da kudretli bir devlet şefi olarak dünyanın gıpta ve hayranlığını, milletinin de minnettarlığını toplayan bir ölmüştür. Türk milleti her zaman İnönü ile öğünmektedir.

Yeni, millî ve müstakil Türk devletinin doğum vesikası İsmet imzasını taşır. Yurdumuzu süsleyen sayısız eserleri İnönü, İnönü diye haykırır.

İnönü bugün bizim sevgi mihrabımız ve iman kaynağımızdır. 18 milyon vefakâr bir evlât gibi onun gözünün içine bakmakta ve işaretini beklemektedir.

ADANA

— Vehbi Evinç'e —

Sende füsünün neden binbir muamması var? Görenler bel bağlar da görmiyenin yası var. Lâcivert bir kordela harenlenmiş saçında. Toroslar büküm büküm secde eder başında. Ayırdedilmez mevsim birbirinden güzel. Ne emekle işlemiş seni işleyen o el! Nakışlanmış bütün renk toprağına taşına, İnsan benzetir seni kendi öz kardaşına. Uçan kuşlar konaklar düz ovanda, dağında. Bureu bureu çam kokar çağlayan menbainde. Sana Ülkü "Görüşler", bize de budur inan. Burkulur içi seni canevinde bulmıyan. Yigidin harman yeri, kurtuluş destanısın. Seni bilmeyen varsa tarihlerden tanısın. Dört bucaktan çekilir hasretin yana, yana Her ağızdan çıkan ses: ah Adana, Adana!

Z. Şahinöcer

Yüce Atatürk : (Rahat uyuyabilirim. Çünkü İnönü uyanıktır.) buyurmuştu. Ne mutlu bize ki:

Dünyayı kızıl alevlerin kapladığı şu sırada rahat nefes alabiliriz. Çünkü İnönü işbaşındadır, diyebilmek bahtiyarlığına ermiş bulunuyoruz.

İnönü devrinde yaşamak, onun neslinden olmak bir insan için en büyük bahtiyarlıktır. Türk milleti bu bahtiyarlık içinde onun sevgisinin sıcaklığını gönüllerinde duyarak ona verdiği andı tekrarlamaktadır.

Yüce İnönü emrindeyiz ve her zaman hazırız.

Sevgili şefimize kendi bir sözünü küçük bir ilâve ile değiştirerek hitap ediyorum:

Ey büyük kahraman

İNÖNÜ

Vatan sana (da) minnettardır.

11 Mart 1944

Öğretmen

Rüstem Okan

"MARS" I

Defne Dallariyle boğalım!

Nureddin ÜNEN

Çok peygamberler gelip geçti. Budalar, Isalar bile sonsuz bir sulhu kuramadan gittiler. Bu dünyaya nice dahiler geldi. Fakat her gelen başka bir cehennem yarattı. Hâlâ bekliyoruz. Marsın tahtını kim yıkabilecek? Marsı defne dallarile kim boğabilecek?

Fakat, biz her şeyden önce insanlar niçin harbederler onu inceliyalım:

Bu suale herkes kendi branjına göre cevap vermektedir.

Sosyologlar, devlet teşekküllerinin, içtimai nizamın henüz layikile kurulamamış olduğunu, ırk, milliyet, din, ideoloji ayrılıklarının mevcudiyetini ilh... birer sebep olarak gösteriyorlar.

Ekonomistler özdeksel ihtiyaçların, istihsal, tüketim, mübadele, değer ve emek gibi öğeleri arasındaki müvazenesizliği ileri sürüyorlar.

Biyolojiden ilham alan filozoflar, olayı doğal ayıklama teorisi ile halle kalkışmışlardır.

Psikologlar, insanların ortaklaşa duysal gizmesel kuvvetlerle hattâ analoji ile sevk ve idare edildikleri iddiasındadırlar.

Pedagoklar, mücadelenin hayati bir zorunluluk olduğunu sanıyorlar. Şairler, (Harp meydanında ölüm kadar güzel !) şeklindeki tasvirleri ile bir kan edebiyatı yaratmışlardır. Ve nihayet tarihçiler harbin yakın ve uzak sebeplerini hikâye etmekle meşguldürler.

Fakat bizce bunların hiç biri harbin gerçek sebepleri değil, ancak bahaneleridir. " Sebep " kelimesile " bahane " kelimesi arasında her halde derin bir fark vardır. Kanaatimizce yer yüzünde insanları biri birine kırdırarak hiç bir hakiki sebep yoktur. Biz ancak harp sebebi olarak " sebepsizlik gösterenlere hak verebiliriz.

Lâkin bu sebepsizliğin de menşei bulmak

gerek.

Bu başlangıcı tarihin değil de, onun yardımcı-sı olan antropolojinin tesbit edebildiği en karanlık ve uzak bir mazide görebiliriz. Tarih, meselâ 1914 harbinin yakın sebebi olarak bir Sırpı konusunu, uzak sebebi olarak ta gene aynı asırlar içindeki emperyalist rekabetleri gösterir. Ve nihayet 1870 harbine kadar dayanabilir. VeleVKi biraz daha ileriye yani gerilere gitsin, nihayet harblerin gerçek sebebi olarak kendinden evvelki bir veya bir kaç harbi göstermekten gayri bir fikir ileri sürmez. Bu sebepleri tetkik edince en makul ve en mühim olanların dahi, değil orduların, şehirlerin mahvını, top çeken katırların bir damla kanının akmasına bile deymeyeceğini görür de, beşerin bu utanç veren gafleti karşısında hayretten dona kalır ve anlar ki :

İnsanlar, yalnız harp etmek için harbederler.

Bizce medenî insanlığın gülünç ve iğrenç, ağlanacak değil de isyan edilmesi lâzımgelen facialarının gerçek olarak bir tek sebep vardır.

Şimdiye kadar yapılan ve yapılmakta olan harp lerin bu biricik sebebi ta 3—4 ncü jeolojik devirlerin esrarlı tabakaları arasında gömülmüş bulunmaktadır. Vaktile bu esrar, arkeologların bu tabakalar arasında henüz bulup çıkardıkları ve antropoloji Enstitülerinin raflarına hediye ettikleri primatlara ait kafa tasları içinde idi. Halâ fosilleşemeyen bu esrar, şimdi bir Habeş erinden Rozvelle kadar bütün 20 ncü yüz yıl insanların kafalarında gizlenmiştir. Yani, " Maymun - İnsan " in nesli olduğunu henüz farkedebilen insanlık " Atavizm " kanunlarının kurbanı olmaktadır.

Ama diyeceksiniz ki, antropojilerin antropomorfaların kafa tasları içinde o devirlerde ancak 3 - 5 yüz gram beyin vardı ve bu beyinlerin telâfif ve tearıçleri her halde sathî idi. Bugünkü nesil 1 - 2 kilogramdan fazla beyin taşımaktadır. Meselâ: Byron'ın dimağı iki bin gramdan fazla idi

Doğru, tekamül fevkalâde.. fakat bu evrime ve çok uzun asırlara rağmen ne yazık ki, insan karakteri elan veraset ile muhitin yarışması ve baskısı altında bocalamaktadır. Daha henüz ideal insanlıktan çok uzagız. Zira vesileler, bahaneler tarihi devirlere göre değişmekle beraber " Harp " elan vardır. Ve harbin tanımı, tarifi, ereği, hedefi el'an değişmemiştir.

Mazide din için, halde rejim için, istikbalde kim bilir ne için harbedilecektir. Sebepler değişecek, araç değişecek, nesil kim bilir daha kaç kuşak değişecek, fakat harp daha kalacaktır. Ne zaman kadar ? Taki Pacifist bir çevre teessüs ve bu çevrenin soyçekime galebesi, yani atalarımız olan maymun - İnsanlıktan gelme ukdenin beynimizdeki mantık düşmanı son izleri kayboluncaya kadar.. Bu ideal hayat çok mu uzak ? Birhütya kadar uzak !. Çünkü henüz insanlık, hayvanlıkla olan kamul vasıflarından sıyrılamamıştır. Bugünkü Uygarlık " Teknik " i ile görünmekte haksızdır. Çünkü bu şerefi lekeliyen " harp " gibi bir haileden henüz kurtulamamıştır.

Bizce bugünkü uygarlık, hayvanî araçların maki-neleşmesinden ibarettir. Meselâ Tank sıkılmış bir yumruk, Tren, hızlı koşan bir çift ayaktır. Hülâsa her âlet hayvanî bir azanın sembolüdür. Kuş tüyünde uyuyan bir lort kadar, saman üstünde yatan bir inek de aynı istirahat zevkini duyar. Burada değişen araçtır. Fakat-aslolan " uyku " ise müşterektir. Kedi sütü çiy olarak, insan kaynatarak içer. Fakat temel " yeyip içmek " eylemdir. Şunu demek isteriz ki gerçek uygarlık hayvanî araç ve fonksiyonların maki-neleştirilmesinden ibaret değildir.

İnsanlığın bengil bir sulh ve gerçek bir uygarlığa kavuşabilmesi için ideal cemiyetin mutlu vasıflarını haiz bir ilerlemeye mazhar olması iktiza eder. Bu olabilecek midir? Evet ! Çünkü insan azim ve irade sahibidir. Onda çevre ve olaylara hayvandan fazla uymak yeteneği vardır. Yaratıcıdır. Maymun - İnsandan uygar insan'a kadar asırlar boşuna geçmemiştir. Biçim itibarile de olsa çok büyük ilerleyiş farkı var. Elbet insan bu vasıfları sayesinde bir hayvan nesli olduğuna inanılmayacak kadar yükselecek, olgunlaşacaktır. Kavga, döğüş, kan asırları üstünde gerçek bir uygarlık güneşi yükselecek.. O günün mutlu insanı bizim izdiraplarımızı öğrendikçe esef, merhamet ve hayret hisleri içinde kalarak mutlalarının zevkini daha iyi tadacaktır.

Zaten mut da felâketle karşılaştırmadan izdiraba orandan başka bir şey midir?

Hülâsa, insanlar " yemek, içmek " gibi hayvanca duygulardan sıyrılmı, veya bu zaruretleri insanca karşılamağı keşfetmedikçe hayvanca bir hareket olan harpten de kurtulamıyacaklardır.

Marsın defne dallarile boğulabilmesi için beşerin yer yüzünden kalkması veya bu hayvanca duygulardan sıyrılmaları lâzımdır.

Çanakkale : Nurettin ÜNEN

NE OLUR?

Garip olan gönlüm ile
Yâr sevişse düşse dile,
Benim ile gurbet ile
Yâr gezmeğe çıksa n olur?

Âşıkım Türk illerine,
Bülbül olam dillerine,
Cennet köyün yollarına
Gönül sudur aksa n olur?

Yağmur yağsa, çaksa şimşek.
Uzun yolum var gidecek;
Aslanköylü nazlı gökçek
Deli gönlü yaksa n olur?

Neme benim irak, yakın
Halim nice oldu bakın!
Gurbet elde bir âşkın
Âşk belini bükse n olur?

Tanrım, ihsan et kuluna,
Kuvvet, kudret ver koluna.
İREN KAM der: yâr yoluna
Âşık gönlü ekse n olur?..

Düziçi Köy Enstitüsü
Âşık İREN KAM

İLK SIR

" Kardeşim İbrahim Zeki Kökboğ'a ..

Bir mavi gecenin içinde bıraktığım haz
Ve dudaklarında ismini andığın gün.
Sırlarımızda ısıklı çalardı kelebekler.
Gözlerinde okunmamış kitabeler var.

Beni korkutan sihirli eller;
Yıldızlar küme küme avuçlarımda.
Kalbimi titreten ilk aşkım,
Mavi yılların hüznü saçlarımda.

İlk sırlarımız denizlerde,
Ve son şarkılar varım.
Hiç geri dönmeyen çocukluğum,
Ve hatıralarımdan yer yer ızdıraplar.

O gün aşkımızla doldu kalbimiz;
Söylememek için ayrıldık birbirimizden.

Salih Kemal BOĞA

Jean Jacques ROUSSEAU

HALİS ÖZGÜ

Varlığı ile ve eserleriyle bütün dünyada derin yankılar uyandıran meşhur Fransız müfekkiri J. J. Rousseau hakkında sayısız eserler ve yazılar neşredildi; Birçok sahalarda halâ rehberlik eden fikirleri üzerinde duruldu. Fakat hayatı şimdiye kadar tam manasile aydınlatılmadı. (Rousseau) yu aynı zamanda serseri ve üstün adam yapan gerçek sebepler bütün gayretlere rağmen birtürlü bulunamadı. Bütün beşeri ızdırapları yaşayan, daha doğrusu beşeri ızdıraplar mektebinde yetişen (Rousseau) bir tezatlar alemidir. Felaketler ve hastalıklar dünyaya gözlerini açtığı günden itibaren barbar bir üvey ana gibi etrafını kuşattılar ve ömrünün ilkbaharında onu gençliğin bütün hızlarından mahrum ettiler.

Mahiyeti bilinmeyen sızılar arasında kıvrandı, çok kara günler tanıdı, fakat gururundan ve ihtirasından birşey kaybetmedi azapla başlıyan ve azapla biten sonsuz günler arasında sevdikleri kimseler tarafından unutuldu ve hakarete uğradı. Ona verdiği taşkın enerjiden pişman olmuşa benzeyen tabiat yakın bir fırtınanın belirtilerini sezen ve kalbini beşeri ızdıraplarla besliyerek sadizmasını kandırmağa çalışan XVIII nci yüzyılın aristokrat sınıfı ile ele vermişti.

Serseri (Rousseau) didindi, uğraştı, fakat mukadderatını merhamete getiremedi. Gizli bir kuvvet onu daima fenalığa doğru sürüklüyordu; Olgunluğu bile tamiri imkânsız hatalar yapmaktan onu kurtarılamıyordu; İhtiyatsız hareketlerinin tabii sonuçları olan cezalarla birlikte birçok haksızlıklara uğradı. Mukadderat onu çok kovalamaktan yorulmuşa benzediği, çok yavaş yürüyen ümidi acısını okşadığı bir zamanda yine mukadderatının yarattığı çok buhranlı günlerle karşılaştı. Bu kadar acı bir şekilde sürüp giden bu mukadderatın mahiyetini araştıranlar beyhude sarfettikleri gayrete acımağa mahkûmdurlar. Kumarda zengin olanların yanında çok mahir olmalarına rağmen bazı insanların bütün servetlerini kaybetmelerinin sebeplerini bulabilir miyiz? veyahutta bazı senelerde ilkbahar ve yaz olmamasının ve meyvelerin daha çiçek halinde

iken kurumalarının hikmetini anlayabilir miyiz?.. Bütün bunlara rağmen Rousseau zayıf insanların refahına kavuşmak için hiçbir zaman sefaletini değiştirmek islemedi. Faziletli insanların üstün düşünceleri ve duyguları ile eğlenebilen mukadderat çok şükür ki onların cesaretlerini kırmağa muktedir değildir.

J. J. Rousseau 1712 senesinde Cenevrede doğmuştur. Tabiat doğuşunda onu anasından mahrum bırakmak suretile ilk darbesini vurmuştur. Rousseau hayatını anasının ölümüne borçlu olan bahtsız bir insandır. Anadan yetim kalan çocuk saatçilikle geçinen ve zevkini herşeyin üstünde tutan, oğlunun terbiyesini idareye muktedir olmayan, kendiyle beraber hiçbir seçime tabi tutmadığı romanları sabah-lara kadar okuyarak ve Almanyaya kaçmak zorunda kalan babasının yanında kaldı. (Rousseau) yalnız kalan dayısı (Bernard) ın yanına sığındı. Mühendis olan dayısı ise Rousseau'yu aynı yaştaki oğlu ile birlikte (Bossey köyünün papazı (Lambercier) ın yanına verdi. Burada geçen iki sene Rousseau'yu Romanesk zevkinden uzaklaştırdı, ona tabiatın güzelliğini tanıttı.

Fakat doğuştan isyankâr olan bu çocuk rahibin gösterdiği mükemmel yolu tutmadı, her fırsatta onu kırarak ve kızdıracak şeyler yapmaktan geri kalmadı. Bu vaziyet karşısında (Rousseau) yu köyden almaktan başka çare yoktu. Cenevreye dönen Rousseau bir müddet sonra şurada burada çiraklık yapıyor, fakat hiçbirisi hoşuna gitmiyordu. Ustalarının fena muameleleri onu büsbütün işlerinden soğutuyordu. Rousseau nihayet Cenevreden kaçıyor. İşte onun serseriliği bu günden itibaren başlıyor. Bir rahibin tavsiyesiyle Madame (De Varens) e gönderilen (Rousseau) onun tesirile dinini değiştiriyor ve katolik oluyor. Bütün mevcudiyetiyle bağlandığı bu kadının yanında hayatının en tatlı zamanlarını idrak eden (Rousseau) nihayet ondan da ayrıldı yine serseri hayatına başladı, mürebbi oldu ve nihayet Parisin yolunu tuttu.

(Rousseau) yeni bir müzik sistemini ortaya
— DEVAMI 14 ncü SAYFADA —

Tarsusta Gözlükule Hafriyatında İslâmi Devire ait buluntular (*)

Yazan: Florence E. DAY

Çeviren : Abidin DİNO

Tetkikimiz, Müslüman devrinden ve bilhassa yedinci asırda Arap istilasından, onuncu asırda Bizanslıların avdetine kadar geçen zamanı kaplar.

tiyan ve Moğollarla savaşarak Kilikyadan bir geçit yolu temin ettiler. Tarsus 14 ncü asra kadar müslümanlara geçmemiş, ancak bundan sonra Memlûk ve Osmanlı devirleri gelmiştir.

O sıralarda Tarsus tedricen ehemmiyetini kaybetmiş, bugünkü mütevazî şehir haline gelmiştir.

İslâm devrinde Tarsus ehemmiyetini stratejik (Sevkiyle) ehemmiyetine borçludur. Şehir Hristiyan - Müslüman âleminin hududunda, " Kâfir ", Bizanslılara karşı bir ileri karakol vaziyetinde bulunuyordu.

Bizans topraklarına doğru her sene tekrarlanan akınlar buradan başlardı. Türkistandan Fastan, müslüman âleminin her ucundan mütekit cenk ehilleri toplanır, Cthad'a iştirak ederlerdi. Bu sebepledir Tarsus tarihinin ve kalan eserlerin tetkiki, Suriyeli Emevilerin ve Iraklı Abbasilerin büyük canlı tablosunu verir. Bir taşra şehrinin İslâm hayat ve sanatının bir maktamı teşkil eder. Tarsus hafriyatı münhasıran gözkule'de yapıp " Tell ", in (tepenin) umûmuna teşmil edilmemiştir.

Helenistik ve Romalı şehir gibi müslüman şehirde ovanın alt kısmına yayılır. Bu sâhayı şimdi köy kaplamaktadır. Ne Harunuresid'in inşa ettiği meşhur surlardan, şehrin başkapısından, nede oğlu halife Memun'un mezarından en ufak bir alâmet kalmamıştır. Memun Bizans'a karşı yaptığı muvafakiyetli bir akından avdet ederken ölmüştür. Telli-de İslâm tabakası satıhtan bir metre derinlikten başlayıp bir metre daha imtidat eder.

Evlerden pek az izler bulunmuş olup ancak temel ve birkaç duvar meydana çıkmıştır.

Emevî ve Abbasilerin muhtelif tabakalarını birbirinden tefrik etmek mümkün olmamıştır, anlaşıldığına göre aynı evler uzun müddet kullanılmıştır. Arap menbaları Tarsusta 7 nci ve 8 nci asırda devamlı bir müslüman yerleşmesini zikretmezler.



Resim (No. 1)

10 ncü asırdan 13 ncüye kadar Bizanslılar Haçlılar ve Ermeniler Tarsus ve tekmi Kilikyayı ellerinde tutmuşlardır. Bununla beraber araştırma yerinde bu devir sanatlarından hiç bir iz yoktur. 13 ncü asrın sonuna doğru Baybars memlûkleri, hris

(*) Newyorkta yayınlanan (ASIA) Dergisinin 1941 Mart tarihli, 5 nci sayısından.



Resim (No. 2)

Bununla beraber araştırmalarda, 8 nci asrın ilk yarısına ait Emevî paraları hattâ toprak kandilleri ve Emevî testileri bulunmuştur. Bu da kat'i olarak ispat eder ki siyasi bir ehemmiyet taşıyacak kadar kalabalık olmasa da, 8 nci asrın ilk yarısında, Tarsusta bir müslüman mahallesi mevcuttu.

Arap menbalarında Tarsus ilk olarak 636, 637 yıllarında zikredilir. Emevî devrinden bir çeyrek asır evvel, Bizans imparatoru Heraklius, Arap askıncılarının önünde ricat ederken, Iskenderun - Tarsus arasında bulunan kal'eleri yıkıp şehir ahalisini beraberinde götürerek, ilerleyen Arapların yiyecek bulmalarına mani olmuş, mahsulu Araplardan kaçırmıştı.

Daha sonra, 645- 646 da, Muaviye Rum diyanına (Anadoluya) akını esnasında , bu yıkık kalelere raslamış , ve avdetine kadar orada adamlarından bir miktar bırakmıştır. Her sene bu hal böylece tekerrür etmiştir.

Emevî halifelerin idaresi altında (661 750) Müslüman dünyası siyasi birlik olarak âzami genişliğe erişmiştir. Daha sonra müslümanlar kara ve denizden İstanbul'a akın etmişler, küçük Asyayı boydan boya geçmişlerdir. Tarsus'un bahsine yalnız bir kerre raslanır : 672-673 te Müslümanların ikinci defa olarak Tarsus'u fethettikleri zikredilir .

(Bu da isbat ederki 645 ten sonra Tarsus tekrar Bizanlılara geçmiş bulunuyordu .)

Tarsusun Emevî kablari her halde yerinde yapılmış olmalıdır, zira hafriyatı bazı sırsız ikmal edilmemiş parçalar keşfedilmiştir .

Bu kablarn düzgün krem renkli kili vardır.

Kalıpla yapılmışlardır, nakışları kabarık şekilde (dir. ve nihayet, yeşil sır ile kaplanmışlardır. Şu cihet de tebarüz ettirilebilir ki, Roma devrinde dahi (İsadan evvel bir asırla, İsadan sonra birinci asır arasında) yine kalıpla yapılmış üstü kurşun sırlı toprak renginde (Ocre) veya sarı, veya mangan- nez kahve rengi, yeşil kablara raslanır.

Kilikya ve Suriyede müteakip yedi asırda kurşun " sır " in kullanılmaması, sekizinciden sonra zühur etmesinden daha hayret vericidir.

Tarsus'tan başka hiç bir yerde, bu eski islâm testileri keşfedilememiştir.

Muhtelif şekillere raslanmaktadır. (Fotoğrafa bak. No. 1) Tarsus testilerinin üslubu her bakımdan Emevidir. Sırlanmamış, çok raslanan toprak kandiller de bu devreye aittir. Kalıplarda yapıp ekseriya " sır " sız fakat bazen yeşil " sır " la kaplı bulunurlar, bâzen de küfi yazılarla süslüdürler. Bugüne kadar meçhul kalmış başka bir testi şekli, Emevî veya ilk Abbasi devrine ait olabilir, Tarsusta başka yalnız Antakyada bulunmuştur, binanaleyh şimali Suriyeye ait telâkki edilmelidir. Eski bir devreye ait oluşu, üzerinde koyu kahve rengi bir kaç küfi harf taşıyan bir Tarsus parçasından anlaşılabilir. Yazının üslubu Emevî değilse bile, 8 inci asrın ikinci yarısından daha eski olamaz.

Bu son devrecede alışılmamış, görülmemiş eser (Fotoğrafa bak No. 2) Çin'in Tang sülalesinin testilerinden kullanılan yeşil noktalara müşabih noktalarla kaplıdır.

Bu nevi lekeli kablalar ve daha başka porselen ve taş kaplar, Sarre ve Herzfeld'in Samara hafriyatında ilk olarak meydana çıkmışlardır.

(838 den 883 kadar Samara şehri Irakın Abbasi payitahtı idi.) İşte Tarsus'ta rastlanan eserlerde , Tang tesirleri görülmektedir, (yani aşağı yukarı bir asır evvel) ilk nazarda pek garip telakki edilebilecek olan bu keyfiyet o kadar şayanı hayret değildir zira bir Çin menbaından öğrendiğimize göre, 751- 762 ye kadar Irak ve Küfe de Çin zanaatkârları bulunuyordu. Bunlar ipek, boya ve kuyumculukta çalışıyorlardı.

Abbasi sülalesi 750 de mevkii iktidara gelerek Tarsus'u iki asır elinde tuttu.

(Yani Bizanslıların istilasına kadar)

Abbasiiler hududu takviye hususunda Ermenilerden fazla iş gördüler. 778-779 de her sene tekrarlanan akınların önderi, halife Mehdiye, Tarsus şehrinin tekrar inşasını takviye ediyordu. Bu arzû 787 de, Harunureşid' in saltanatına kadar tahakkuk etmemiştir .

— SONU VAR —

YAĞMUR'dan

— V —

BU ŞEHİR

Suyunda, havasında bu şehrin
İnsanı sarhoş eden bir şey var Rabbim.
Bağdaş kurar yuvalarda sükün,
Yıldızlar falına bakar gecelerin,
Anlar bereketi müjdelere
Karış karış bilir kuşlar gökyüzünü.

Ufku bir anne gibi öper gün;
Balkonlardan aşk şarkıları dökülür.
Bardaktan boşanırcasına yağar yağmur,
Ve bir söğüt gölgesinde uyur pınar.
Tanrım, bu ılık cenup şehrinde
Seni unutturacak kadar güzeldir bahar!

— VI —

SEYHAN ŞARKISI

Gene gün doğdu,
Taze bir sabaha açıldı kapılar.
Bir gelincik duası halinde
Seyhana eğildi bahar,

Gene gün doğdu,
Penbe bir duvak giyindi ufuk,
Nur serpilirken altın tarlalara
Çalladı bereketinden tomurcuk.

Gene gün doğdu,
Emzirdi çocuğunu genç kadın;
Bir bayrak gibi direğe çekildi müjde
Yeşil eteğinde Torosların.

— 1943 —

Şükrü Enis REGÜ

BÜYÜ

Tanrım sualler arzedeceğim
Hoşgör çocukluğumu büyüksün,
Aşkla heyecanla dolu kalbim;
Emreyle ki bu gözlerim görsün
Hilkattaki sırrın oyununu
Sona ersin içimdeki merak.

Tohum nasıl çatlıyor gizlice
Nasıl yeşeriyor dalda yaprak,
Ve bir mevsimlik zaman içinde
Gün ışığını emerek sessiz
Salkımı nasıl besliyor filiz;
Toprakta bir büyü var muhakkak.

Hasan ŞİMŞEK

SABAH DÜŞÜNCESİ

Tohum rüyasını renk renk açınca
Toprakla arınmış eller sevinsin;
Deli poyraz çiçekleri yolunca
Bahçemde en cömert dallar sevinsin..

Güzelin söylenir beyaz tenlisi,
Bulutla sevişir dağın karlısı,
Uyandı ak yüzlü pamuk tarlası.
Türkümü özlüyen diller sevinsin..

Sular şırıl şırıl akışıp gider
Keklik deli deli sekişip gider
Kızlar yayla yayla kokuşup gider
Türküsüz dağlarda yollar sevinsin..

Şu deli rüzgârın hıncı yamandır
Bu toprak, bu ağaç göğe hayrandır,
Çocuğum bu huzur, bu ses yalandır
Ah'ımın gerdiği teller sevinsin..

Hilmi S. ARTAN

Köy Düğünleri

— Geçen Sayıdan Devam —

Turan GÖNEN

Sinsin köylülerin çok sevdikleri bir oyundur böyle oynanılır:

Geniş bir meydanlığın ortasına büyük bir ateş yakılır. Köy delikanlıları bu ateşin etrafına bir halka çevirirler. Gençlerden biri ortaya çıkar. Bir eli arkada diğer elinin şahadet parmağı açık ve yukarıda olarak seker ve ateşin etrafında döner. Halka çevirenlerden biri gözükmeden ateşi bekliyen şahsın üzerine hücum eder. Yetişirse tokat, yumruk ve, tekme ile ateşi bekliyen halka çeviren gençlere kadar kovalar. Dayak yiyen kimse hiç sesini çıkaramaz. Bu defa ateşi bu ikinci şahıs bekler ve aynı şekilde hücum muamelesi görür. Burada en güzel hareket, ateşi bekliyenin dayak yemeden kaçması, hücum edenin bekçiyi kaçırmadan yetişip tokatlamasıdır. Gündüzleri atlar yarışılır, silâhlar atılır ve köyde düğün olduğu etrafa ilân edilmeğe çalışılır. Bu arada köy düğünlerinin ne kadar masraflı olduğuna bir misal olarak sarhoş alemlerinden birini anlatmadan geçemeyeceğim.

Düğün oldukça zengin bir ağanın düğünü idi. Güveyin birçok arkadaşları davet edilmiş olup, ben de bu davetliler arasında bulunuyordum. Öğleye doğru düğün evine geldik. Bizden önce gelenler bir koyun kızartıp rakı içiyorlardı. Bizi de masaya davet ettiler de çok eskiden kalma bir husumet dolayısıyla arkadaşlar red ettiler. Güveyin kardeşine bir koyun kestirtip bir masada bize kurulmasını istediler. Biraz sonra kızartma ile Fransızların "l'eau de la vie", yani hayat suyu diye vasıflandırdığı rakılar masaya güzelce dizildi. Ben rakı içmediğim için rakı içenleri seyrediyor ara sıra yemeklerin tadına bakıyordum. Bu sırada karşıki masadakiler birbirlerine bir şeyler söyleyip gülüyorlardı. İki tarafta tanıştığım için niçin güldüklerini sordum. Onlar bize getirilen kızartmanın kendileri için kesilen koyundan olduğunu söylediler. Bunu işiten arkadaşlar, küplere bindiler. Hemen güveyin kardeşini çağırıp, bu etin kendileri için kesilmemiş bir koyundan olduğunu ve derhal canlı bir koyun getirilerek önümüzde kesilmesini, yoksa darılıp gideceklerini bildirdiler. Zavallı ev sahibi bizim için de bir

koyun kesildiğini bu etin de o koyundan olduğuna inandırmak için boş yere uğraştı. Neticede koyunu getirip gözlerimiz önünde kestiler.

Düğün günlerinde "yalak çıkarmaç" denilen bir oyun daha oynanılır. Anlatalım:

Bir meydanın ortasına küçük bir çukur kazılır. Yalağı bekliyecek olan adam bir ayağının topuğunu çukurun içine iyice yerleştirir. Karşıya dizilenlerden biri bir ayağını yere basmak şartıyla çukuru bekliyenin üzerine gelir. Burada çukuru bekliyenin vazifesi, gelen şahsın yere basmadığı ayağı bastırmaktır. Sekerek gelen şahsın vazifesi ise yalağı bekliyen kimsenin çukurdaki ayağını dışarıya çıkarmak. Buda birbirlerini yere vurmak için uğraşmalar ile mümkün olur. Sekerek gelen şahıs diğerinin ayağını çukurdan çıkarabilirse yalağı kendisi bekler. Çıkaramaz da yere basmak mecburiyetinde kalırsa yalağı yine eski sahibine bırakarak geriye çekilir. Diğerleri sıra sekerek çarpışır. Birçok eylemlerden sonra gelini getirmek için, bir kafile hazırlanır. Bu kafilenin yiyeceği bir gün önceden gönderilip, kafilenin köye girdiği gün yemekler de hazırlanmış olur.

Kafileye güveyin kız kardeşleri yenge, erkek kardeşleri kayın babası, refakat ederler. Bir bayrak alınır, üzerine elma, portakal çiçek ve saire gibi şeyler takılır. Bu bayrağa "güveyin bayrağı" denir. Evin önüne dikilir sapı buka ile bir ağaca bukalanır. Ayrıca bayrağa bir de ayna takılır.

Köyün genel bayrağı öne geçerek kafile hareket eder. Gelinin köyüne yaklaşan kafileye, gelin köyünün gençleri, köyün bayrağını çekerek karşı çıkarlar. Her iki sancak karşı karşıya yere dikilir. Aynı zamanda bayrak çekenler de karşı karşıya dururlar. Araya ihtiyarlar girer gelinin bayrağını taşıyana ne istediği sorulur. O şahıs ta para ve mendil gibi (ki umumiyetle paradır) bir şeyi "toprak bastı" olarak alır. Bayrakları değiştirir. Bir müddette böyle ilerledikten sonra, tekrar bayraklar eski sahiplerine iade olunur. O günün gecesi köyde kalınır. Düğün şenliği son derece bir kuvvetle devam eder. O akşam "kırgım" atılır.

Güveyin ve gelinin yakın akrabaları ufak tefek hediyelerde bulunurlar. Ertesi gün perşembedir. Bütün davetliler geniş bir alanda toplanır. İkiye ayrılarak "Cirit" oynarlar. Bu ciride bütün genç ve ihtiyarlar iştirak ederler. Oyun bittikten sonra gelin giydirilir. Bel kuşağı kardeşlerinden birine bağlatılır. Gelini götürmek için gelen kayınbaba, yukarıya çıkar. Fakat gelin kardeşlerinden biri tarafından içeriye konulup kapı kilitlenir. Kayınbaba kapıyı açmasını kardeşe söylesede, Erkek kardeş "Sandık parası" denilen bir hibe ister ki buda umumiyetle saat, tabanca veya ipek kuşaktır. Bu hediye verilir ve gelin aşağıya indirilir. Gelinin ata bindirilmesi esnasında kayınlar ve güveyin arkadaşları silâhları çeker havaya ateş ederler. Davulcu tokmağı bütün kuvvetle davula vurur. Gelin ata bindirilir ve her iki köyün bayrağı beraberce yola koyulurlar. Gelin tarafının bayrağı kafilayı yolcu ettikten sonra geriye döner. Kafileye yolda raslayanlar bir ipin bir ucundan biri, diğer ucundan da bir diyeri tutarak yolu keserler. Bayrağın önde ilerlediğini söylemişler. Yolu kesenler bayrağa dokunmayıp yol verirler. Arkadan gelen gelinin önüne ipi çekerler. Güvey tarafından biri, ipi çekenlere para veya mendil vermek mecburiyetindedir.

Kafile, yolda oyuna muvafık yer buldukça durur. Erkekler el ele tutup, halay çekerler. "Halay başı" denilen ve köylülerin gıpte ettikleri, en güzel halay çeken, sağ tarafa geçer. Bir eliyle mendil, diğer eliyle de halay çekenleri tutar. Bir takım hususi bedeni hareketler yaptıktan sonra

Dereler, tepeler yüksek tepeler
Orda yağmur yağar burda serpeler.
Ayaza leyli yıldıza leyli
Dön şu damdaki kıza da leyli:

der ve halay katarını çevirir. oyun dönerek yine eski şarkı söylenen yere varınca:

İndim dereye ufacak taşlar
Al vele bağlamış fidan ağaçlar
Herkes sevdiğine canlar bağışlar
Ayaza leyli yıldıza leyli
Dön şu damdaki kıza da leyli.

Başka bir şarkı:

Elma attım denize,
Geliyor yüze yüze.
Söyleyin bizim muhtara;
Kızını versin bize vs.

Birçok şarkılar ve oyunlardan sonra kafile yola dizilir.

Bu arada "yastık kaçırma" denilen bir at sür

me oyunu oynanır. Şöyleki bir yastık atlılardan birine verilir. Atlı yastığı alınca atını sürer biraz açıldıktan sonra, atlılar arkasından hücum ederler. Yastığı kaçırana yetişen atlı yastığı alır. Bu defa yastığı alan kovalanmaya başlanılır. Yastığı Güveye köyde kim iade ederse, atının yığıtlığına binaen bir hediye alır. Kafile köye girmeden mezarlığın etrafı dolaşılır. Güveyin evine varınca, gelin attan inmeden, Güveyin arkadaşları bayrak üzerindeki aynaya ateş edip kırarlar. Gelinin atı önüne iki su dolu testi atılarak kırılır ve yine kayın baba dan "indirmelik" tabir olunan bir hediye istenilir. O da ya bir düve veya dişi bir manda hediye eder. Gelin attan indirilir. Aynı gün güvey traş edilir. Başına Kolonya şişeleri kırılır. Akşamleyin namaza götürülür, namaz kıldırılır, köy gezdirilir. Güveyin arkadaşları bu dolaşma esnasında;

— Atalım, atalım!..

— Nereye?

— Herkesi sevdiğinin kucasına Eheee..

Bu sırada evde komşu kadınları gelinin avuçlarına buğday koyup oynatırlar. Buda bir nevi yağmur ve bolluk duasıdır. Artık akşam olmuştur. Güvey eve getirilir. Gelinin yüzünü açar. Gelin ayağa kalkar. Hangisi daha açık göz ise o, diğerinin ayağına basar. (*) Ondan sonra anlaşılır. Güvey dışarıya çıkar gelinin kız veya dulluğunu ilân eder. Gelin kız ise ertesi gün Mevlüt okunur. Şayet kızın dul olduğu eskiden beri dedikodu ediliyorsa akşamki kanlı yatak çarşafı çıkarılıp, teşhir olunur. Evlenme gününden bir hafta sonra, kız tarafı gelin ve güveyi davet ederler. Güveye bir saat veya yüzük takılır. Yemek ziyafetleri çekilir. Davetten bir müddet sonra Güveyin ailesi kızın ailesini davet eder. Gelen misafirlere yemek ziyafeti çekilir.

Fakat; gelin dul çıkarsa, zıfak gecesi sabah olmadan geline bir siyah don, bir siyah gömlek giydirilir. Başına da bir havlu sarılır. Bir eşeğe ters bindirilip akşamleyin üstüne gelen kadının önüne katılır ve babası evine gönderilir. Bütün alınan eşyalar, altınlar Güveye ait olur. Gelin ve ailesi hiç bir hak iddia edemez. Böylece düğün şenliği sona erer.

Ticaret Lisesi Sınıf — VI — No 146

Turan GÖNEN

(*) Güvey veya gelinden hangisi daha evvel diğerinin ayağına basarsa, köylü âdetlerine göre sözü daima üstün olur,

KÖY NOTLARI

Y. DOĞUDANDOĞAN

Hayatının çokça kısmını köyün asude muhitinde geçirmiş ve geçirmekte olanlardan birisi olma rağmen "KÖY" kelimesi üzerinde mütalâa yürütmeğe cesaret edemiyorum. Çünkü burnumuzdan tezek kokusu, kulağımızdan köyün çeşitli sesleri, gözümüzden yanık çehreler biran bile uzaklaşmadığı halde, köyü ve köylüyü kolay anıyamıyoruz. Köyü tanımak ve onu bize, bizi ona ısındırmak için tezek kokusundan iğrenmeden, köy sesinden zevk alarak, ve onun hayatını yaşayıp, ondaki yaraların acısını kendi bedenimizde duyarak yola çıkmamız gerektir. Bunu hepimiz bildiğimiz ve bu sözler "Malûmu ima" olmasına rağmen, hakiki köy yolunda maalesef çok yaya kalıyoruz. Acaba niçin?..

Bu meçhûlu bilmemek, konumun tetkikinde çekingin davranışlarıma sebep olursa ayıplanmaktan korkmuyorum. Zira yanlış bir hareket, nakıs bir görüş, nüfuz edememek çok daha acıdır. İşte bu haleti ruhiye ile — örümcek hayatı yaşadığım köy yollarında — önüme çıkan köylerin panorama sını çizerek, nüfuz edebildiğim nisbette onlardan bir şeyler anlatacağım.

Bu hareketimle köycülük hesabına bir katrelik faydalı olabilirsem ve bütün acemiliğime rağmen bu yolda yürüyene yoldaş olabilirim bir iş yaptım derim..

* *

KÖY YOLLARINDA

İki yıl önce başlayan yolculuğum, kısa ve uzun fasıllarla devam edip gitmektedir. Bu yola, bir Şubat günü yüreğimdeki eski bir heyecanın tazelenmesini hissederek çıktım. Adanadan itibaren üçyüz kilometre tahmin ettiğim yolumun, ilk seksen kilometresini trenle katederek Ceyhan'a vardım. Ertesi gün aslı yoluma dört tekerlekli tahta bir araba ile devam ettim. Çukurova, sıcak sinasından ayrılanları bırakmamak için yollarını kesif bir çamurla ka-

patmıştı. Lâkin atlar, bizdeki "biran evvel" arzu sunu sezmiş gibi bütün enerjilerini sarfederek ilerliyorlardı.

Yaklaştıkça büyüyen fundalık tepeler, tarihi kalesi sakın tecessüsümüzü tahrik ediyorlar.

İşte tarih kitaplarındaki bilgiden daha fazlasını daha canlısını yosunlu sinesinde taşıdığını yıkık ke merleri, harap burçlarla anlatan "ANAVARZA" kalesi!..

Arabamızın harap surları göstererek anlatıldığı efsanevi hikayelerle, kendimizi asırların ardında hissettik.

Arabamız sakın bir işlika ile çamurlu yolları bitirmeğe çalışıyor. Tekerleklerle sarılan kırmızı çamurlar, engin düzlüğü dalgalandırmaya başlayan sıska tepeler Çukurovadan ayrılmakta olduğumuzu kesinleştiriyor.

Uzaktan bir hayal gibi görünen Kozan kalesi nazarlarımızı doldurmaya çalışıyor. Çıplak dumanlı uzak ufuklardan yorulan gözlerimiz, yakınlaşan yeşillikle dinlenmeye başladı. Saat onsekiz sularında Kozan kalesinin eteklerinde ilerlemeğe başladık. Serin bir şimal rüzgârı paltolarımızı giydirdi.

Güneş dağlara mecalsiz tırmanarak son ve yorun ışıklarıyla karlı tepeleri parlatırken Kozan'a girdik.

Kozan, tarihi kalesine yaslanmış ihtiyar göksünü Torosların sessiz nefesile serinletiyor. Cephesi doğuya olan şehir kaleye doğru kademe kademe yükselmektedir.

Zamanların kahrını çekmekten usanmamış zavıf evleriyle kendine has bir güzellik gösteriyor. Kozanda dağla ovanın, köyle şehrin, eskile yeninin ahenktar ve sevimli bir kaynaşması var. Buranın hasret çektiği tek ihtiyaç elektrik olsa gerek. Erken çöken karanlık bütün hayatı sessizce sinesine çekiyor. Akşamların bunalıcı gürültüsünü ve gecelerin manasız yorgunluğunu bilmeyen insanlar, gü-

mün bitmesini sessiz bir huzurla karşılıyorlar.

İndiğimiz otelin eski çatısı altında istirahat etmek için yatağımıza uzanıyoruz. Petrol lâmbasının sarı ışığıyla aydınlanan duvarlar, her konduğundan bir hatıra toplamış. Yorgunluğun ağır eli, gözlerimi kapatırken, Faruk Nafiz'in "Handuvarları" nı hatırlıyor ve Maraşlı Şeyhoğlunu bir rüya gibi o damda görüyorum.

Ertesi sabah şafakla uyandık. Akşamdan bulduğumuz kiracılar eşyalarımızı hazırladılar; hayvanlara yüklediler. Güneş Kozan kalesinin burçlarını parlatırken yola çıktık. Yolumuz fundalık tepelerden kıvrıla kıvrıla uzamaya başladı. Kırmızı toprakları beyaz topraklar, zeytin ağaçlarını Mersin çalıları takip etmektedir. İki saat geçmeden çam ormanlarının reçineli havasını teneffüs etmeye, serin bir rüzgârın çam dallarında çaldığı melodiyi dinlemeye başladık.

Berrak sularını köprüterek akan derelerden dik yokuşlara, uçurumlu yamaçlardan çayırılık vadilerine ilerliyoruz. Dere kenarlarındaki değirman yıkıkları, çayırıklardan başını çıkartıyor gibi duran han harabeleri, mazinin dağlarda sünen yankılarıdır.

Önümüze çıkan vadilerde hep acar (yeni) por kal bahçeleliyle karşılaşıyoruz. Buralarda yaşayan yarı yayla, yarı ova insanları Akdeniz iklimini ve Akdeniz bitkilerini de beraberlerinde taşımak istemişler.

Öğleye doğru çam ormanlarıyla çevrilmiş düz bir çayırılığa vardık. Bu yeşil düzlüğün ortasındaki güzel bir bina nazarlarımızı doldurdu. Tatlı bir rüzgârda dalgalanan bayrak burasının bir "karakol" olduğunu anlatıyordu.

Kiracı:

— İşte Horzum karakolu! dedi.

Bu jandarma karakolları, çünkü eşkiya yataklarındaki bu günkü huzur ve emniyetin bekçileridir.

Horzumdan sonra önümüze çıkan yosunlu bir çeşme başında öğle yemeğimizi yedik. İhtiyar bir çınar ağacının dert ortağı olan bu çeşmenin yarım saatlık konduğu olduk. Her yolcudan bir hatıra, bir iz taşıyan ihtiyar çınarın gövdesindeki çarpık kelimeleri, yarım tarihleri, karışık imzaları seyrederek ayrıldık.

Cüneyt solumuzdaki dağların beyaz tepelerine doğru alçalırken, ormanlar arasında sayısız dirsekler çevirerek yükselmeye başladık. Kâh yol üzerine devrilen bir çamın reçineli dallarına sürünerek kâh üzerimize kol uzatan bir diğerinin boynumuzu sarılmasından korkup başımızı eğerek ilerliyoruz.

— Devamı Var —

BİZ

Ne palavra harbi, nede gözdağı;
Bunların manası nedir?.. bilmeyiz.
Takınca süngüyü, açar bayrağı
Sınırlardan taşar, sel oluruz biz!..

Mutlu yol gösterir, huzur müdeler;
Kabzadan defneye uzanan eller.
Yurda yönelirse kötü emeller,
Cephelerde esen yel oluruz biz!..

Tutmak istedikçe elinden "yar" in
Barış perileri gülecek yarın.
Değişirse eğer hissi dostların:
En vefalı dostken "el" oluruz biz!..

İyi duygularla çarpar yüreği;
"Mamur bir dünyayı görmek" dileği.
Bu yolda bükülmez Türkün bileği;
Canlanacak "sulha" bel oluruz biz!..

Y. DOĞUDANDOĞAN

SEVGİLİM

Sevgilim, nazar kıl köy kırlarına,
Otur da elini sok pınarına,
Elâ gözlerini köy diyarına
Dönder de yıllarca sezsün sevgilim!

Sevgilim kolkola köyde gezelim,
Köyün baharına koşuk düzelim,
Köylüsün hor bakma köye güzelim,
Köylüler kandaşım köyler de ilim..

Köydedir varımız ve öz mülkümüz,
Köydedir öz ahlâk ve öz türkümüz
Köydedir özümüz, büyük ülkümüz,
Bu eller taş ağıl dizesin sevgilim.

Elâ gözlerini köy kırlarına
Dönder de haşrede de gezsün sevgilim...

Ali KUBLAY

atmıştı, fakat bu sistem Fransız akademisi tarafından iyi karşılanmadı. Bundan sonra Rousseau bir tanındığının tavsiyesiyle Fransa'nın Venedik'teki elçiliğinde kâtip oldu. Ancak Rousseau burada da uzun zaman tutunamadı ve tekrar döndüğü Pariste (Çapkın Sanat ilâheleri) adlı operasıyla kendini tanıttı. (1745) . . (1750) de çıkan (İlimler hakkında nutuk) ise ona büyük bir şöhrat temin etti. Eğer Rousseau isteseydi Kral kendisine yeter bir tahsisat bağlardı. Fakat medeniyetin bir numaralı düşmanı gibi ortaya çıkan bu garip tabiatlı adam için paranın fazla bir kıymeti yoktu. Bu sebeptendir ki Rousseau sefaletini ve ızdırabını kölelik telâkki ettiği maddi bağlılığa üstün tuttu ve hürriyetini bıraktı.

— Dijon — Akademinin (İlim ve sanatların faideleri ve musavatsızlığın menşei) hakkında açtığı suale Rousseau'nun verdiği cevap onu bütün Fransaya ve dünyaya tanıttı. Fakat dünyada olup bitenlere karşı kayıtsız ve hiçbir şeye bağlı olmayan Rousseau hamiyesine ait olan ve ormanlar arasında bulunan bir malikaneye çekildi. Rousseau meşhur eserlerinin ekresini burada yazdı. Sonuncu eseri olan (Emile) ona çok pahalıya mal oldu; yurdundan ve sığındığı memleketlerden kovulmasına sebebiyet verdi. Beşeriyete yaptığı hizmetler mukabilinde cemiyetin sinasından bir haydut bir serseri gibi kovulan ve daima arkasından kovalanan Rousseau ruhi muvazenesini kaybetti, ve aleyhinde çalışıklarına iman ettiği insanlara karşı gerçek bir nefret duymaya başladı. Bu telâkki Rousseau'yu cemiyet hayatından büsbütün uzaklaştırdı ve onu tam manasile bir münzevi yaptı. Rousseau fertçi ve Sansitif bir insandı; fikirleri tamamiyle Romensk idi. Bütün eserlerinde aristokratlar ve filozoflar arasına girdiği zaman duyduğu isyan ve protestan dininin izleri mevcuttur.

Bütün hayatında acılar, kara günlerden başka bir şey tanımayan Rousseau 2 Temmuz 1778 senesinde (Ermonoville) de öldü.

Rousseau'nun hayatından bahsedilirken haksız ve yanlış olarak bir çok garip şeyler söylenir. Onu bazılar (Omoseksualite) ile itham ederler. Rousseau'nun her şeyi bütün açıklığıyla yazdığı (İtiraf) kitabını okuduğunuz zaman böyle bir şeyin mevcudiyetinden şüphe edilmesinin sebebini bir türlü anlayamıyoruz.

Onun dinini değiştirmek için konulduğu yerde aynı gaye iyetler aldığını bizzat Rousseau itiraf

ediyor. Bu hal (İtiraf)ın in o kısmını iyi anlayanlar tarafından çok yanlış bir şekilde tefsir edilmiştir.

J. J. Rousseau hayatını son zamanlarda meydana gelen tahlili ruhiyatın ışıkları ile aydınlatmış zaman bu büyük adamda aşağılık duygusu (lesentiment d' inferiorite), erken cinsel gelişme (Precocite sexuelle) ve mazoşizmanın kuvvetli izlerini buluruz. (Rousseau) (İtiraf) ının başlangıcında söylediği gibi dünyaya zayıf ve hasta olarak gelmiştir. Böylelikle peyda olan aşağılık duygusu zamanla şiddetini artırmıştır. Biliyoruz ki Rousseau babasının İsviçreden firarından sonra dayısının yanına sığınmıştır. Evdekilerin bütün iyi niyetlerine rağmen Rousseau'nun onların yanında yabancılık hissetmemesi ve kendisini her bakımdan dayısının oğlundan aşağı görmemesine imkân yoktu. Sonra köyde rahip (Lamercier) in yanında geçen hayatı bu duygunun gelişmesine amil olmuştur.

Rousseau orada dayısının oğluna daha çok kıymet verildiğinden dolayı (İtiraf) ında şikâyet etmektedir. Bundan sonraki hayatı da bu duygunun gelişmesine çok yardım etmişlerdir. Çiraklıkları devamınca gördüğü fenalıklar, arkadaşlarının ve ustanın ağır muameleleri aşağılık duygusunu haddinden fazla şiddetlendirmiştir. (İtiraf) da Rousseau'nun yalan söylediğini hatta bir arkadaşının teşvikile hırsızlık yaptığını görüyoruz. Bütün bunlar aşağılık duygusunun sonuçlarından başka birşey değildir. Zira, tahlili ruhiyat sırf aşağılık duygunun ezici tesirlerinden kurtulmak için yalan söyleyen ve hırsızlık yapan çocukların mevcudiyetini haber vermektedir.

— Devamı Var —

DÜĞÜM

— S. U. A. —

Dün
İlk saatlerinde günün
İçindeki düğümün
Sebebi sendin .

Omuzlarımdaki yükün
Altında eziliyorum.
Aşkımda hâlâ ilk günün
Tazeliliğini seziyorum.

Y. AYDOĞMUŞ

Adana Halkevinin

BİR AYLIK ÇALIŞMASI

H. ÖZGÜR

KONFERANSLAR :

1 — 14-3-944 Salı günü Türkiye Cenup mintikaları Mersin Mümessili Mr. Toomlin tarafından (İngiliz Edebiyatı)

2 — 29-3-944 Çarşamba günü Konya Halkevi reisi Bay Muhlis Koner tarafından (Halk terbiyesi karşısında Münevverler) mevzuu konferanslar verilmiştir.

TÖRENLER:

1 — 11-3-944 Cumartesi günü Milli Şef İsmet İnönü'nün Adana'ya ilk ayak bastıkları günün yıldönümü büyük bir törenle kutlanmış, İnönü'nün nakladığı ev önünde Öğr. Rüstem Okan tarafından bir hitabede bulunulmuş, gece Halkevi temsil salonunda Mandolin kursu talebelerinin bir konseri ile tören nihayetlenmiştir.

2 — 15-3-944 Çarşamba günü ebedi şef Atatürk'ün Adana'ya ilk ayak bastıkları günün şerefine bir tören yapılmış, Atatürk anıtına gidilerek çelenk konulmuş ve Öğr. Sait Toraman günün mevzuu ile ilgili bir konuşma yapmıştır. Gece halk türkülleri ekibi tarafından bir konser verilmiştir.

KONSER:

29-3-944 Çarşamba, 15-3-944 Çarşamba günü halk türkülleri ekibi 11-3-944 Cumartesi günü de mandolin kursu talebeleri tarafından bir konser verilmiştir.

TEMSİL:

Temsil kolumuz tarafından Halkevi Sosyal yardım menfaatına Vedat Nedim Tör'ün (Kör) Piyesi

11-3-944 Cumartesi gündüz talebelere 12-3-944

Pazar umuma 13-3-944 Pazartesi günü talebelere temsil edilmiş ve bu piyes 25-3-944 Cumartesi günü aynı şekilde Ceyhan'da da oynanılmıştır.

DÜĞÜN, BALO:

Mart ayı içinde salonumuzda dört düğün töreni, 4-3-944 Cumartesi günü de ilkokullar koruma birliğinin balosu yapılmıştır.

SOSYAL YARDIM:

Yoksul hastaların ilâçları temin edilmiştir.

"ÇİĞ" çıktı

Bazı müteşebbis kalemler tarafından yayınlanmakta olan "ÇİĞ", bir müddet duraklamadan sonra yeniden çıkışa başlamıştır.

Muhitimizin bu sanat ve edebiyat dergisini okuyucularımıza tavsiye ederiz.

HALKEVİ DERGİLERİ

DERGİNİN ADI	ÇIKARAN HALKEVİ
Başpınar	Gz. Antep
Çorumlu	Çorum
Doğuş	Kars
Erciyaş	Kayseri
Fikirler	İzmir
Gediz	Manisa
Görüşler	Adana
Halkevi	Eskişehir
İnanç	Denizli
İnan	Trabzon
Karacadağ	Diyarbakır
Karacelmas	Zonguldak
Kaynak	Balıkesir
Konya	Konya
19 Mayıs	Samsun
Taşpınar	Afyon
Türk Akdeniz	Antalya
Üd	İsparta
Uludağ	Bursa
Yeni Türk	Eminönü
Halkbilgisi Haberleri	Eminönü

NEŞRİYAT MÜDÜRÜ : KEMAL ÇELİK
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ : VEHBİ EVİNÇ
BASILDIĞI YER : TÜRK SÖZÜ BASİMEVİ
